

STORTINGET

Innst. 228 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:46 S (2023–2024)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen bør ha særlig fokus på åpenhet og innsyn, rettssikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter. Resultatet fra kartleggingen skal gjøres kjent for Stortinget.
- Stortinget ber regjeringen utrede godkjenningstoder for systemer med kunstig intelligens som har potensielt svært alvorlige konsekvenser ved feil i anvendelsen, men som allikevel kan ha særskilt stor samfunnsnytte.
- Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for regulatoriske sandkasser innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens og opprette en egen regulatorisk sandkasse for helseteknologi.
- Stortinget ber regjeringen etablere arenaer der næringslivet selv får anledning til å komme med råd og

anbefalinger om å utnytte data internt i industrier og dele på tvers av dem.

- Stortinget ber regjeringen vurdere hvor egnet EUs Artificial Intelligence Act er for å ivareta norske interesser, hvilke utfordringer som vil møtes ved implementeringen av forordningen dersom den anses EØS-relevant, og hvordan Norge raskest mulig kan innføre forordningen når den er vedtatt.
- Stortinget ber regjeringen jobbe tett med EU slik at Norges interesser ivaretas best mulig i utformingen av standardisering for høyrisikosystemer med kunstig intelligens etter definisjonen til EU.
- Stortinget ber regjeringen fremlegge en strategi for å sikre at Norge får mest mulig igjen for deltakelsen i Digital Europe, og opprette en medfinansieringsordning for norsk deltakelse i programmet.
- Stortinget ber regjeringen utarbeide en NOU om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for kunst-, kultur- og mediefeltet, og mulige tiltak i møte med konsekvensene.
- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom tilsynsorganer i møte med kunstig intelligens.
- Stortinget ber regjeringen opprette et råd for kunstig intelligens som skal være et rådgivende og frittstående organ for å følge med på utviklingen av kunstig intelligens, gi råd i prinsipielle spørsmål rundt teknologien og veilede om ansvarlig bruk av den.
- Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen, som sikrer læringsgevinster, konstruktiv og kritisk bruk av teknologien og et tydelig skille mellom når

kunstig intelligens kan og ikke kan brukes i undervisningen.

12. Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelig bredde- og spisskompetanse innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens i møte med kommende kompetansebehov.
13. Stortinget ber regjeringen styrke etter- og videreutdanningen og mulighetene for kompetanseheving innenfor utvikling og bruk av kunstig intelligens.
14. Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å styrke kompetanseverifisering for realkompetanse og mikrosertifisering.
15. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ringvirkingsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri.
16. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et nordisk toppmøte om kunstig intelligens.
17. Stortinget ber regjeringen løfte samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens i Nordisk ministerråd.
18. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som forbyr samarbeid med utenlandsk etterretning i påvirkningsoperasjoner.
19. Stortinget ber regjeringen sikre at sikkerhetsmyndigheter tilgjengeliggjør cybersikkerhetsopplæring til små og mellomstore virksomheter.
20. Stortinget ber regjeringen utrede felleskommunale innkjøpsordninger for avanserte digitale teknologier som kunstig intelligens, etter modell av Danmarks KOMBIT.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 5. desember 2023 til Kommunal- og distriktsdepartementet ved statsråd Karianne O. Tung bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 12. januar 2024 fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet. Komiteen har invitert til og mottatt skriftlige høringsinnspill i saken.

Merknader fra komiteen

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine

Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til Representantforslag 46 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens. Representantene legger frem 20 forslag på området.

Komiteen viser til svarbrev fra statsråd Karianne O. Tung av 12. januar 2024. Komiteen har mottatt skriftlige innspill i saken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at utviklingen innen kunstig intelligens (KI) åpner opp store muligheter for innovasjon og utvikling av bedre produkter og tjenester i både næringsliv og offentlig sektor. Norske bedrifter som tar i bruk KI, vil kunne få konkurransefortrinn, og offentlig sektor vil kunne benytte teknologien til å redusere konsulentbruk og administrasjon. Bruk av KI i offentlig sektor kan også gi muligheter til å flytte menneskelig arbeidskraft til førstelinjen innen helse, omsorg, skole og forsvar – områder vi vet vil ha et stort behov for arbeidskraft fremover.

Et annet flertall, komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser samtidig til at risikoen knyttet til misbruk av teknologien er stor, og at dette kan utfordre grunnleggende rettigheter og samfunnsverdier som rettssikkerhet, demokrati, helse, miljø og sikkerhet. Ukontrollert bruk av KI-teknologien kan føre til diskriminering og til brudd på personvernet og åndsverksloven. Ytrings- og pressefriheten kan utfordres ved at KI enkelt kan produsere meningsbærende innhold.

Dette flertallet viser til at innføring av KI også vil bety store omstillinger for arbeidslivet. Nye jobber vil oppstå, andre vil endres og mange vil forsvinne. Den enkeltes forutsetninger for å delta i og dra nytte av utviklingen vil også variere mye. Dette flertallet understreker at det blir viktig å sikre arbeidstakere reell innflytelse og nødvendig kompetanseløft når ny teknologi innføres og prosesser endres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener representantforslaget fra Høyre løfter flere viktige problemstillinger rundt KI. Det er bra at det er et stort engasjement på tvers av partiene for å legge til rette for å utnytte de store mulighetene KI representerer, samtidig som samfunnet beskyttes mot potensielle trusler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til svarbrev fra digitaliserings- og forvaltningsministeren av 12. januar 2024, hvor det fremkommer at forslagene i saken allerede er godt ivaretatt gjennom regjeringens pågående arbeid. Disse medlemmer deler statsrådets vurderinger, og vil ikke støtte forslagene som er fremmet i saken, siden dette er forslag som allerede er ivaretatt eller blir vurdert i regjeringens arbeid med ny digitaliseringsstrategi.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at kunstig intelligens har vært et begrep i datateknikken siden 1950-tallet. Kunstig intelligens ble i starten brukt til automatisering av repetitive oppgaver, men de senere årene har det utviklet seg til å bistå i mer komplekse og kreative oppgaver. Disse medlemmer viser til at høsten 2022 ble kunstig intelligens for alvor synliggjort for allmennheten gjennom den store språkmodellen ChatGPT, som gjorde det enkelt å interagere med et KI-system. Gjennombruddet skjedde innenfor generativ kunstig intelligens, som er maskinlæringsystemer som trenes til å generere innhold som tekst, bilder, video og lyd.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Solberg-regjeringen la fram Norges første strategi for kunstig intelligens i 2020. Utviklingen innenfor kunstig intelligens har vært stor siden den gang, spesielt det siste året, og det er behov for at politikktutviklingen følger samme tempo. Disse medlemmer mener at kunstig intelligens gir samfunnet muligheter som man tidligere ikke har hatt, men også utfordringer som det må utvikles fremtidsrettet og teknologioptimistisk politikk for å møte. Disse medlemmer mener at kunstig intelligens kan gi offentlig sektor og privat næringsliv handlingsrom til å utvikle bedre og mer effektive tjenester.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at det har blitt et tydeligere skille mellom grunnmodeller og spesialiserte modeller innenfor språkmodeller, noe som gir en tydeligere verdikjede for maskinlærings. Disse medlemmer viser til at en grunnmodell lages av en aktør, for så å spesialiseres av en annen, og leveres til sluttbrukere i et produkt av en siste aktør. Disse medlemmer mener at dette gir opphav til problemstillinger som hvem som står til ansvar ved skadelig oppførsel fra KI-systemet. I mange anvendelser kan det løses i verdikjeden selv, men hvis konsekvensen er stor, kan etterfølgende ledd i verdikjeden ønske å ikke bære ansvaret, noe som gjør at det første leddet sitter igjen med hele ansvaret. Disse medlemmer mener at dette kan motvirke innovasjon, også i situasjoner der mulig samfunnsverdi kan gjøre risikoen verdt det. Dis-

se medlemmer viser til at lignende problemstillinger kan oppstå i for eksempel legemiddelutvikling. For legemidler gjennomføres det grundige kartlegginger av bivirkninger og frekvensen av disse før de når markedet. Gitt at et nytt legemiddel er godkjent, er ansvaret begrenset. Bivirkningene kan være ubehagelige og vesentlige, men samfunnsnyttene fra legemiddelet kan gjøre risikoen verdt det allikevel. Disse medlemmer mener at for høyrisiko bruk av kunstig intelligens kan en lignende modell være hensiktsmessig, der modeller med svært alvorlige konsekvenser i bruksområdet må gjennomgå en initial testing og godkjenning før modellen tilgjengeliggjøres. Disse medlemmer mener at et område dette kan være naturlig, er for autonome kjøretøy.

Disse medlemmer viser til at de store språkmodellene som brukes i Norge i dag, er trent på hovedsakelig engelskspråklig materiale. Disse medlemmer viser videre til at dataene som ligger til grunn for læringen av disse modellene, derfor har andre kulturelle forutsetninger enn hvis de hadde blitt trent på en større andel norsk og nordisk materiale. Disse medlemmer viser til at det finnes initiativ innenfor academia og næringslivet til en norsk språkmodell. I 2023 opprettet Nordisk råd en arbeidsgruppe for hvordan kunstig intelligens påvirker demokratiet. Sett i lys av dette arbeidet mener disse medlemmer at Norge bør løfte det nordiske samarbeidet ytterligere og sikre mer robusthet i modellene og bevaring av den fellesnordiske kulturarven.

Disse medlemmer viser til at de aller fleste KI-systemene er avhengige av data. Disse medlemmer mener at det kan være en utfordring at generativ KI, som i større grad bruker umerket data i form av tekst, kan innhente store mengder data fra kilder som man ikke nødvendigvis har rettigheter til å bruke. Disse medlemmer mener at effekten som generativ KI har på kunst, kultur og mediefeltet er stor, og derfor bør innvirkningene utredes nærmere og behovet for lovendringer på området defineres.

Disse medlemmer viser til at utviklingen av ny teknologi kan føre med seg utfordringer når teknologien skaper nye situasjoner som man tidligere ikke har stått overfor. Disse medlemmer påpeker at det er behov for hjemler, mekanismer og verktøy for å avdekke uønskede eller utilsiktede effekter og unngå at uønskede situasjoner oppstår. Disse medlemmer mener at lovverket bør være så teknologinøytralt som mulig, og sørge for at plikter, rettigheter og samfunnsmessige mål blir ivaretatt uavhengig av hvilke tjenester og teknologier som finnes.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Rødt mener at det kan være vanskelig å identifisere disse utfordringene i forkant og mener derfor at det er

behov for en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med ny teknologi og KI. Disse medlemmer mener at en kartlegging skal ha særlig fokus på åpenhet og innsyn, rettssikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter. Resultatet fra kartleggingen skal gjøres kjent for Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti viser til at generativ kunstig intelligens muliggjør mer treffende desinformasjon, som kan genereres i et enormt omfang. Disse medlemmer vil vise til at enkelte aktører kan ha interesse av å utføre påvirkningskampanjer mot utøvelsen av det norske demokratiet, og at med generativ kunstig intelligens blir det både enklere og rimeligere å gjennomføre slike kampanjer. Disse medlemmer viser at Solberg-regjeringen i mai 2021 sendte ut et høringsnotat om endringer i straffeloven tilknyttet påvirkningsvirksomhet, og sett i lys av truslene generativ kunstig intelligens utgjør på feltet, mener disse medlemmer at arbeidet for å bekjempe falske nyheter og desinformasjon fra fremmede trusselaktører bør forsterkes.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Stortingets justiskomite for tiden behandler Prop. 42 L (2023–2024), som nettopp tar for seg påvirkningsvirksomhet fra fremmede makter og et lovforslag lik det forslagsstillerne har etterlyst. Dette medlem merker seg at det er kommet svært kritiske høringsinnspill blant annet fra Advokatforeningen, Redaktørforeningen, Journalistlaget og Presseforbundet. Dette medlem viser til presseorganisasjonenes opprinnelige høringsuttalelse til Justisdepartementet, hvor det blant annet heter:

«Vi mener summen av siktede og utilsiktede konsekvenser vil kunne ha en nedkjølende og negativ effekt på ytringsfriheten og kildevernet. Lovutkastet og høringsnotatet inneholder en rekke begreper, som enten er meget uklare, meget vidt definert eller ikke definert overhodet. Dette setter borgerne og journalistene i en helt uakseptabel usikkerhet om hvorvidt deres ytringer og mediernes formidling er lovstridige.»

Dette medlem visere videre til presseorganisasjonens høringsuttalelse til Stortinget, og deler deres prinsipale konklusjon:

«Forslaget bør avvises og sendes tilbake til regjeringen, med anmodning om at regjeringen utarbeider et nytt forslag som i større grad hensyntar de innspill tunge faglige instanser har kommet med.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at generativ kunstig intelligens også bidrar til økt risiko for lettere tilgang på skadevare og økt cybertrussel mot norske virksomheter, som omtalt i Kripos' rapport om generativ KI. Disse medlemmer mener at det derfor blir

enda viktigere å sikre at virksomhetene har grunnleggende cybersikkerhet på plass. I en presset kompetanse-situasjon kan det være spesielt krevende for mindre virksomheter å vite hva de viktigste tiltakene er. Disse medlemmer mener at Norge har en egeninteresse av at norske virksomheter er trygge, og mener at tilbud til mindre virksomheter som Digital Norways «Hele Norge øver» bør styrkes i samarbeid med sikkerhetsmyndighetene.

Disse medlemmer mener at utviklingen av kunstig intelligens utfordrer samfunnet på nye måter, og at det er avgjørende at menneskene setter rammene for teknologien, ikke omvendt.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at det må etableres et uavhengig organ, inspirert av Bio-teknologirådet, for å gi råd når det gjelder spørsmål knyttet til kunstig intelligens. Rådet skal løfte etiske debatter, veilede om ansvarlig bruk og på sikt kunne fungere som et algoritmetilsyn. Disse medlemmer viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2024, der det ble foreslått 10 mill. kroner til å opprette et KI-råd. Disse medlemmer mener videre at det vil være naturlig å videreutvikle den etiske og tekniske kompetansen som bygges opp på området, til et lovhjemlet algoritmetilsyn.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at Teknologirådet vart vedteke oppretta ved kongeleg resolusjon 17. november 2000. Vedtektene definerer rådet sitt formål og organisering. I formålsparagrafen heiter det:

«Teknologirådet skal være et uavhengig rådgivende organ for teknologivurdering. Teknologirådet skal arbeide i skjæringspunktet mellom teknologi og samfunn, og bidra til å fremme en menneske- og miljøvennlig teknologiutvikling. Rådet skal ta stilling til teknologifordringene og de muligheter som ligger i ny teknologi på alle samfunnsområder, samt fremme en offentlig teknologidebatt og komme med forslag til tiltak.»

Desse medlemmene meiner det er unødvendig å opprette eit nytt uavhengig råd, då Teknologirådet allerede eksisterer, og gjer ein god jobb med å forklare og løfte viktige tema ope fram i samfunnsdebatten. I tillegg sørger Teknologirådet for å halde Stortinget løpande orientert om viktige trendar, og gir konkrete og forstålege råd om det som til kvar tid er viktige tema å ta tak i frå lovgjevar si side. I tillegg fylgjer både Medietilsynet, Forbrukarrådet, Datatilsynet og Likestillings- og diskrimineringsombudet utviklinga av kunstig intelligens og gir råd på sine respektive område.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regulatoriske sandkasser fungerer bra for å teste ut nye teknologiske løsninger i trygge og kontrollerte om-

givelser. Det brukes i dag innenfor for eksempel finans-tjenester, personvern og for nye digitale verktøy for automatisert arkivering. Disse medlemmer mener at det må tilrettelegges for regulatoriske sandkasser innenfor digitale teknologier som KI, og at det må opprettes en egen regulatorisk sandkasse for helseteknologi.

Disse medlemmer viser til at EUs forordning om europeisk regelverk for kunstig intelligens, kalt AI Act, har som mål å bli det nye overordnede europeiske juridiske rammeverket for KI-systemer. Disse medlemmer viser videre til at AI Act er en produktlovgivning til å etablere bruk- og risikokategorier som et svar på utfordringer som personvern, hallusinasjoner, cybersikkerhet og økonomiske konsekvenser av KI. AI Act vil også delegere fastsettelsen av KI-standarder. Disse medlemmer mener at å fastsette standarder for et bredt spekter høyrisiko KI-systemer imidlertid vil være en stor utfordring, med mange ubesvarte spørsmål. En sentral suksessfaktor for en vellykket implementering av AI Act ligger derfor i å sikre at standardene i kravene faktisk imøtekommer utfordringene teknologien skaper. Disse medlemmer mener at Norge aktivt bør ta del i utformingen av disse standardene, som i stor grad vil påvirke systemene man kan bruke i Norge.

Disse medlemmer mener at mulighetene for kunstig intelligens i klasserommene er store, så lenge teknologien brukes rett.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at ulike skoler i dag kan velge å benytte seg av kunstig intelligens på ulike måter, da det kan være opp til den enkelte kommune, skole eller lærer å bestemme om eller hvordan man bruker teknologien i klasserommet. Disse medlemmer viser til at mange lærere varsler om utbredt juks og mer kompliserte vurderingssituasjoner etter at ChatGPT har blitt allment tilgjengelig. Flere ønsker tydeligere anbefalinger om bruk samt følgeforskning om hvilke konsekvenser og resultater KI har for undervisningen. Disse medlemmer mener derfor at det er behov for nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen som kan gjøre lærere trygge på bruken av teknologi i klasserommet, og gi tydeligere mandat for når bruk av KI er forbudt. Et eksempel på dette kan være i vurderingssituasjoner. Disse medlemmer vil samtidig peke på at økt bruk av deepfakes og annet syntetisk innhold fra generativ KI betyr at det er avgjørende at elevene får god opplæring i å stille kritiske spørsmål og utøve god kildekritikk.

Disse medlemmer viser til at Samfunnsøkonomisk analyse i 2021 konkluderte med at det vil bli behov for 40 000 flere sysselsatte med IKT-utdanning i 2030. Disse medlemmer mener at hvis Norge skal lykkes med kunstig intelligens, er man avhengig av at utviklere

og forskere innenfor kunstig intelligens utdannes i Norge, og samtidig er det behov for at flere ikke-tekniske studier, som juridiske fag og helsefag, får anledning til å ta tekniske emner gjennom studieløpet. Disse medlemmer mener videre at det vil være viktig at personer som allerede er i arbeidslivet, får muligheten til å oppdatere eller få ny kunnskap om kunstig intelligens for å bruke det i arbeidshverdagen. Disse medlemmer mener at en mulig måte er å videreutvikle eksisterende verktøy brukt av arbeidsgivere for kompetanseverifisering, for eksempel ved å innarbeide støtte for mikrosertifisering i Vitnemålsportalen. Disse medlemmer mener det bør sikres spiss- og breddekompetanse på kunstig intelligens for å møte fremtidens kompetansebehov.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti viser til at Datasenterindustrien er blitt omtalt som verdens raskest voksende kraftkrevende industri. Disse medlemmer viser videre til at det å ha tilgang til regnekraften datasentre muliggjør, er en forutsetning for å trene store KI-modeller. Tilgangen på denne regnekraften blir også sentral for å realisere nytten av kunstig intelligens i norsk industri. Skal det sikres mer forutsigbar energi fra vindmølleparker og en optimalisert hydrogenutvinning, mener disse medlemmer at man er avhengig av dataintensive KI-systemer som gjør industrien «smart». Datasentre er derfor ikke bare en viktig industri i seg selv, men en nødvendighet for å lykkes også i andre industrieventyr. Disse medlemmer er likevel bekymret for det høye energiforbruket som de store generative modellene fører med seg. Selv om anvendelsene av dem kan ha positiv effekt på den grønne omstillingen, er det viktig å få den totale klimaeffekten på bordet. Disse medlemmer mener at for å sikre en bærekraftig datasenterindustri bør det derfor gjennomføres en ringvirkningsanalyse som ser på hvilke effekter datasentre i Norge har på verdiskaping og bærekraft i tradisjonell industri.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter forslaget om en ringvirkningsanalyse for datasenterindustrien. Disse medlemmer mener at en ringvirkningsanalyse vil være viktig for å se til at det ikke legges opp til storstilt feil- og overetablering av datasentre i Norge, og være med på å sikre at den industrielle innsatsfaktoren kraft brukes til formål som skaper mest mulig arbeidsplasser og annen verdiskaping, fremfor å sløses på mindre samfunnsnyttige formål, slik som datasentre som primært utvinner kryptovaluta.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at ifølge en rapport som SSB la fram om digitaliseringen i kommune-

ne i 2023, mente over halvparten av kommunene at manglende IKT-kompetanse var til hinder for utviklingen av kommunens digitale tjenester. Disse medlemmer viser til at kommunene deler mange av de felles utfordringene som kan løses med avansert digital teknologi som kunstig intelligens. Disse medlemmer viser til at kommunene i Danmark har gått sammen og dannet et felleskommunalt IT- og forvaltningshus kalt KOMBIT. Det fungerer som innkjøpsansvarlig for en rekke digitale anskaffelser for kommunene. Spisskompetansen deres kommer alle kommunene til gode, og gir bedre avtalebetingelser og programvareutforming som treffer kommunenes felles behov. Disse medlemmer mener at for å møte utfordringene med avansert digital kompetanse i norske kommuner bør lignende løsninger vurderes i Norge.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelig bredde- og spisskompetanse innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens i møte med kommende kompetansebehov.»

«Stortinget ber regjeringen styrke etter- og videreutdanningen og mulighetene for kompetanseheving innenfor utvikling og bruk av kunstig intelligens.»

«Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å styrke kompetanseverifiseringen for realkompetanse og mikrosertifisering.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ringvirkingsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri.»

«Stortinget ber regjeringen løfte samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens i Nordisk ministerråd.»

«Stortinget ber regjeringen utrede felleskommunale innkjøpsordninger for avanserte digitale teknologier som kunstig intelligens etter modell av danske KOMBIT.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en NOU om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for opphavsrett, media, kultur, demokrati og den offentlige samtalen og mulige tiltak for å møte disse konsekvensene.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et nordisk toppmøte om kunstig intelligens.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen bør ha særlig fokus på åpenhet og innsyn, rettsikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter. Resultatet fra kartleggingen skal gjøres kjent for Stortinget.»

«Stortinget ber regjeringen utrede godkjenningmetoder for systemer med kunstig intelligens som har potensielt svært alvorlige konsekvenser ved feil i anvendelsen, men som likevel kan ha særskilt stor samfunnsnytte.»

«Stortinget ber regjeringen jobbe tett med EU slik at Norges interesser ivaretas best mulig i utformingen av standardisering for høyrisikosystemer med kunstig intelligens etter definisjonen til EU.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom tilsynsorganer i møte med kunstig intelligens.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen som sikrer læringsgevinster, konstruktiv og kritisk bruk av teknologien og et tydelig skille mellom når kunstig intelligens kan og ikke kan brukes i undervisningen.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at sikkerhetsmyndighetene tilgjengeliggjør cybersikkerhetsopplæring til små og mellomstore virksomheter.»

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for regulatoriske sandkasser innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens og opprette en egen regulatorisk sandkasse for helseteknologi.»

«Stortinget ber regjeringen etablere arenaer der næringslivet selv får anledning til å komme med råd og anbefalinger om å utnytte data internt i industrier og dele på tvers av dem.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvor egnet EUs Artificial Intelligence Act er for å ivareta norske interesser, hvilke utfordringer som vil møtes ved implementeringen av forordningen dersom den anses EØS-relevant, og hvordan Norge raskest mulig kan innføre forordningen når den er vedtatt.»

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en strategi for å sikre at Norge får mest mulig igjen for deltakelsen i Digital Europe.»

«Stortinget ber regjeringen opprette et råd for kunstig intelligens som skal være et rådgivende og frittstående organ for å følge med på utviklingen av kunstig intelligens, gi råd i prinsipielle spørsmål rundt teknologien og veilede om ansvarlig bruk av den.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kunstig intelligens er maskinelle systemer som er konstruert for å operere med varierende grad av autonomi, og som kan, for eksplisitte eller implisitte formål, generere output i form av prediksjoner, anbefalinger eller beslutninger. Disse medlemmer viser til at utviklingen innen kunstig intelligens vil endre samfunnet markant, og at de samfunnsmessige implikasjonene vil være vanskelige å forstå samt kontrollere. Kunstig intelligens og digitalisering treffer alle samfunnsområder, og den teknologiske utviklingen påvirker både folk og næringsliv. Disse medlemmer mener det er viktig at norsk næringsliv ikke henger etter, men får mulighet til å ta del i utviklingen av kunstig intelligens. Disse medlemmer viser til at kunstig intelligens har blitt mer kjent de siste årene gjennom utviklingen av tjenester slik som ChatGPT. Tjenesten brukes av mange, blant annet innenfor skolesektoren, hvor én av tre i alderen femten til tjuetår bruker ChatGPT ukentlig til skolearbeid ifølge rapporten «Medietrender Ung 2023» fra Kantar Media. Disse medlemmer viser til at kunstig intelligens og dens muligheter kan brukes både til gode og dårlige formål, og at dette verktøyet fort kan misbrukes. Disse medlemmer mener at det er viktig at menneskerettigheter og personvern legges til grunn både i utviklingen, anvendelsen og fremtidig regulering av kunstig intelligens. Teknologien muliggjør mer treffende desinformasjon som kan generes i et stort omfang, og kan dermed bidra til å svekke demokratiet. Samtidig kan kunstig intelligens brukes til å utfordre ytrings- og pressfriheten i den forstand at kunstig intelligens kan brukes til å produsere innhold. Disse medlemmer mener derfor at reguleringer innenfor kunstig intelligens må skje i samspill med våre allierte. Siden kunstig intelligens er grenseløs, er det hensiktsmessig at Norge og våre allierte har et felles lovverk innenfor kunstig intelligens.

Medlemmen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti viser til Representantforslag 232 S (2022–2023) og Innst. 152 S (2023–2024) om demokratisk kunstig intelligens, der Sosialistisk Venstreparti fremja forslag om å utvikle ei konsesjonsordning for innsamling, bruk og lagring av både offentleg data og persondata for kommersielle aktørar. Dette skal vere ei konsesjonsordning som fastset krav til kva data som

kan brukast til kva type formål, kvar og korleis data vert lagra, og korleis data kan delast med ulike tredjepartar. Sosialistisk Venstreparti foreslo òg at det skulle leggast fram ei stortingsmelding om kunstig intelligens som skulle gjere greie for korleis det vert arbeidd med KI på alle nivå og sektorar. Sosialistisk Venstreparti foreslo òg eit moratorium for å ta i bruk kommersielle verktøy i offentleg sektor som byggjer på KI, fram til eit regelverk for innføring og bruk av kunstig intelligens er på plass.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til at digitaliseringa og utviklinga av kunstig intelligens og maskinlæring no går svært fort, og at det gir ei rekke utfordringar som samfunnet må løyse. Trenden i utviklinga av KI er stadig større og meir komplekse modellar. Då må ein sikre at dei er rettferdige, og at reguleringa får bukt med dei negative konsekvensane av KI og gir grobottn for dei positive. Ifylgje Europol kan så mykje som 90 pst. av innhaldet på internett vere generert av KI innan 2026. Dette krev ei utvikling som spelar på lag med behova og ønska for samfunnet og befolkninga.

Desse medlemene meiner det er svært viktig å sørge for gode språkmodellar, rammer og regelverk som gjer at dei nye, svært kraftfulle verktøya ikkje diskriminerer eller undergrev demokratiet, trugar rettstryggleiken eller endrar samfunnet på ein måte som ikkje gagnar fellesskapen.

Medlemmen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti vil òg peike på at utviklinga og bruken av datateknologi som skal handtere større og større mengder data, krev kraftige maskinvarer som vil vere både dyre og energikrevjande å drifte. Teknologiu utviklinga krev store naturareal og store energiressursar. Difor vil det vere svært viktig å sørge for demokratisk kontroll, og sørge for at samfunnsnyttan og verdiskapinga kjem fellesskapen til gode, ikkje berre nokre få store internasjonale teknologiselskap.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner det blir viktig å sørge for å utvikle regelverk som gir demokratisk kontroll over dei nye kraftige teknologiane. Det er eit politisk ansvar å sørge for reguleringar som i så stor grad som mogleg gir samfunnet kontroll på kva kunstig intelligens vert brukt til, kven sin teknologi som skal brukast kvar, og kven som skal eige data som vert mata inn i systema. Og sist, men ikkje minst, kven har ansvar for at algoritmane ikkje er rasistiske, sexistiske, undertrykker eller diskriminerer grupper i samfunnet? Desse medlemene vil peike på at det er ein reell fare for at bruken av kunstig intelligens kan verte innført fortare enn staten greier å sikre folk sine rettar. Det finst fleire eksempel på at KI bidreg til å forsterke og reproducere eksisterande ulikskapar. Desse medlemene meiner difor at det

er viktig å understreke at offentlig sektor har eit særskilt ansvar etter diskrimineringslova § 24 til å fremje likestilling og hindre diskriminering. Dette er ikkje minst viktig å vere merksam på når forvaltninga tek i bruk avanserte digitale verktøy i sakshandsaming i offentlig forvaltning.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt understreker at det er på høy tid å ta styringen over utviklingen av kunstig intelligens. KI-teknologi er ikke en problemstilling som vil komme, men som på stadig flere felt allerede er her, og utviklingen foregår svært raskt. Disse medlemmer vil på det sterkeste advare mot å overlate utviklingen til privateide internasjonale teknologigiganter. For å sikre at ny teknologi kommer folk og samfunnet til gode, trengs det demokratisk kontroll over styringen og utviklingen av teknologien. Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at det egentlig trengs en helhetlig vurdering gjennom en stortingsmelding om kunstig intelligens som tar for seg alle områder som er relevante, men registrerer at stortingsflertallet så sent som i januar 2024 avviste dette i behandlingen av Innst. 152 S (2023–2024). Disse medlemmer merker seg at representanter fra regjeringspartiene avviste en stortingsmelding fordi de mente man i stedet trengte konkret politikktutvikling på konkrete felt hvor det er aktuelt. Disse medlemmer er enige i at det trengs mer konkret politikktutvikling, og mener at flere av forslagene som nå er til behandling, kan være positive.

Komiteens medlem fra Rødt vil her spesielt fremheve forslaget om en NOU for kunstig intelligens innen kulturfeltet samt forslaget om å vurdere alle sider ved kunstig intelligens-bruk innen skoleverket. Begge er spørsmål som det siste året allerede er kommet på agendaen. Dette medlem mener det er på overtid at staten tar et overordnet ansvar for utviklingen her: Innen skoleverket for å sikre en helhetlig og god politikk på tvers av kommuner, innen kulturfeltet fordi KI-teknologi på sikt kan utfordre livsgrunnlaget til flere yrkesgrupper og samtidig reiser store opphavsrettslige problemstillinger.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelig bredde- og spisskompetanse innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens i møte med kommende kompetansebehov.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen styrke etter- og videreutdanningen og mulighetene for kompetanseheving innenfor utvikling og bruk av kunstig intelligens.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å styrke kompetanseverifiseringen for realkompetanse og mikrosertifisering.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ringvirkingsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen løfte samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens i Nordisk ministerråd.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede felleskommunale innkjøpsordninger for avanserte digitale teknologier som kunstig intelligens etter modell av danske KOMBIT.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utarbeide en NOU om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for opphavsrett, media, kultur, demokrati og den offentlige samtalen og mulige tiltak for å møte disse konsekvensene.

Forslag fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et nordisk toppmøte om kunstig intelligens.

Forslag fra Høyre og Rødt:

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen bør ha særlig fokus på åpenhet og innsyn, rettssikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter. Resultatet fra kartleggingen skal gjøres kjent for Stortinget.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen utrede godkjenningmetoder for systemer med kunstig intelligens som har potensielt svært alvorlige konsekvenser ved feil i anvendelsen, men som likevel kan ha særskilt stor samfunnsnytte.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen jobbe tett med EU slik at Norges interesser ivaretas best mulig i utforming av standardisering for høyrisikosystemer med kunstig intelligens etter definisjonen til EU.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom tilsynsorganer i møte med kunstig intelligens.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen som sikrer læringsgevinster, konstruktiv og kritisk bruk av teknologien og et tydelig skille mellom når kunstig intelligens kan og ikke kan brukes i undervisningen.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen sikre at sikkerhetsmyndighetene tilgjengeliggjør cybersikkerhetsopplæring til små og mellomstore virksomheter.

Forslag fra Høyre:*Forslag 15*

Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for regulatoriske sandkasser innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens og opprette en egen regulatorisk sandkasse for helseteknologi.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen etablere arenaer der næringslivet selv får anledning til å komme med råd og anbefalinger om å utnytte data internt i industrier og dele på tvers av dem.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen vurdere hvor egnet EUs Artificial Intelligence Act er for å ivareta norske interesser, hvilke utfordringer som vil møtes ved implementeringen av forordningen dersom den anses EØS-relevant, og hvordan Norge raskest mulig kan innføre forordningen når den er vedtatt.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen fremlegge en strategi for å sikre at Norge får mest mulig igjen for deltakelsen i Digital Europe.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen opprette et råd for kunstig intelligens som skal være et rådgivende og frittstående organ for å følge med på utviklingen av kunstig intelligens, gi råd i prinsipielle spørsmål rundt teknologien og veilede om ansvarlig bruk av den.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:46 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 7. mars 2024

Lene Vågslid

leder

Rune Støstad

ordfører

DET KONGELIGE DIGITALISERINGS-
OG FORVALTNINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/112-2

12. januar 2024

Dok. 8: 46 S (2023–2024) Representantforslag om Norges neste steg for kunstig intelligens

Jeg viser til brev fra Kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda Hofstad Helleland, Nikolai Astrup, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup, Sveinung Stensland og Svein Harberg om Norges neste steg for kunstig intelligens, datert 5. desember.

Under finner dere mine vurderinger av de 20 forslagene fra representantforslaget:

- 1. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en digital lovvask, der det kartlegges hvilke deler av lovverket som er utydelige i møte med ny teknologi som kunstig intelligens. Kartleggingen bør ha særlig fokus på åpenhet og innsyn, rettssikkerhet, personvern og forbrukerrettigheter. Resultatet fra kartleggingen skal gjøres kjent for Stortinget.**

Verden står midt i en teknologidrevet samfunnsutvikling som bringer med seg enorme muligheter, men også nye problemstillinger og samfunnsutfordringer.

Nylig ble det oppnådd politisk enighet i EU om forordningen om kunstig intelligens. Dette er et viktig og stort skritt på veien til å få et felles europeisk regelverk, som skal sikre trygg bruk av kunstig intelligens og et høyt nivå av beskyttelse av våre grunnleggende rettigheter og felles verdier i Europa, slik som rettssikkerhet, demokrati, helse, miljø og sikkerhet. Samtidig skal regelverket legge til rette for innovasjon, forskning og evnen til å konkurrere globalt.

Regjeringen følger prosessene i EU tett, og arbeider for at forordningen kan komme til anvendelse i EØS/EFTA-statene samtidig som den kommer til anvendelse i EU-statene. Dette arbeidet inkluderer å ha et nasjonalt håndhevingsapparat (KI-tilsyn) på plass.

Jeg mener det ikke alltid er slik at lover må endres for at vi skal ha et regelverk tilpasset den teknologiske utviklingen og samfunnets behov, men vi trenger god rettspleie og veiledning til de som anvender lovene. Etter min vurdering kan arbeidet med regelverk ikke løses med én digital lovvask.

Jeg er opptatt av at regelverket skal være mest mulig teknologinøytralt og digitaliseringsvennlig. I juni 2023 nedsatte regjeringen en hurtigarbeidende arbeidsgruppe ledet av Justis- og beredskapsdepartementet som skulle utarbeide en plan for rettidig innlemming og god gjennomføring av EUs forordning om kunstig intelligens, samt vurdere nasjonalt reguleringsbehov på sivil side. Arbeidsgruppen understreker at norsk lovgivning i all hovedsak er teknologinøytral og dermed vil gjelde uavhengig av om KI-systemer er benyttet eller ikke, og anbefaler ellers at den enkelte sektoren følger opp reguleringsbehov etter hvert som de oppstår. Det inkluderer eventuelt behov for lovhjemler som legger til rette for innsamling og bruk av personopplysninger til utvikling eller bruk av KI-systemer, og regulering av merking av KI-generert innhold. Dette vil jeg følge opp fremover.

2. Stortinget ber regjeringen utrede godkjenningmetoder for systemer med kunstig intelligens som har potensielt svært alvorlige konsekvenser ved feil i anvendelsen, men som allikevel kan ha særskilt stor samfunnsnytte.

Produkter og systemer som bruker KI må være trygge å bruke. KI-forordningen vil bli viktig for å regulere KI som en komponent i løsninger for transport, medisinsk utstyr og viktig infrastruktur som varme, gass eller elektrisitet. I tillegg vil det stilles krav til bruk av KI-baserte løsninger på områder som politi, domstoler og immigrasjon, i løsninger for rekruttering og vurdering av arbeidstakere, løsninger for opptak og vurdering av studenter, og i offentlige løsninger som fatter viktige enkeltvedtak. Det ser også ut til at forordningen vil omfatte såkalte grunnmodeller, det vil si modeller som kan ha svært brede bruksområder. Enkelte bruksområder vil bli forbudt.

Regjeringen jobber for at Norge skal være forberedt, slik at vi er klar til å ta i bruk dette regelverket i Norge samtidig med EU-landene. Parallelt med at EU har forhandlet om formuleringene i selve lovteksten, har EU-kommisjonen satt i gang arbeid for å få utviklet standarder som skal støtte forordningen. Dette er arbeid Norge deltar i gjennom blant annet Standard Norge.

3. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for regulatoriske sandkasser innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens og opprette en egen regulatorisk sandkasse for helseteknologi.

Terminologien «regulatorisk sandkasse» benyttes i ulike sammenhenger, og ofte med ulikt innhold. I Norge forstås ofte «regulatorisk sandkasse» som en utvidet veiledningstjeneste. Datatilsynets regulatoriske sandkasse er en slik utvidet veiledningstjeneste, og den var en av de første i sitt slag i Europa. Norge er så langt det eneste landet i EØS-området som allerede har høstet praktiske erfaringer fra et slikt initiativ.

Regulatoriske sandkasser kan også ha mandat som går ut over det å drive utvidet veiledning, for eksempel kan de ha hjemler til å gi dispensasjon fra gjeldende regelverk for å teste ut ulike teknologier eller forretningsmodeller. Helse- og omsorgsdepartementet vil ikke anbefale å etablere en regulatorisk sandkasse som kan gi slike dispensasjoner fra krav i lov eller forskrift for å teste ut nye teknologier og tjenester basert på kunstig intelligens i helsesektoren. I stedet vil man satse på ulike veiledningstjenester knyttet til bruk av kunstig intelligens i sektoren.

Programvare som bruker kunstig intelligens regnes som medisinsk utstyr dersom utstyret har et tiltenkt medisinsk formål og faller inn under definisjonen av medisinsk utstyr i regelverket. I enkelte tilfeller kan slike produkter også falle inn under regelverket for legemidler. For legemidler og medisinsk utstyr er det i all hovedsak et totalharmonisert regelverk innenfor EØS-området. Etablering av en regulatorisk sandkasse for legemidler og medisinsk utstyr med unntak fra regelverket, forutsetter derfor hjemmel for dette i EØS-retten. Slik hjemmel finnes per i dag ikke.

Det er viktig at nye teknologier, tjenester og medisinsk utstyr som tar i bruk kunstig intelligens og andre tjenester som testes ut i helsetjenesten, oppfyller lov- og forskriftskrav, herunder krav til etikk og helsefaglig forsvarlighet.

I helsepersonelloven § 29 er det presisert at adgangen til å gi dispensasjon fra taushetsplikten også omfatter utvikling og bruk av klinisk beslutningsstøtteverktøy. Dette omfatter kunstig intelligens som en integrert del av beslutningsstøtteverktøyet. Helse- og omsorgsdepartementet (delegert til Helsedirektoratet) kan etter søknad bestemme at opplysninger fra pasientjournaler og andre behandlingsrettede helseregistre skal tilgjengeliggjøres uten hinder av taushetsplikt, til et uttrykkelig angitt formål knyttet til utvikling og bruk av klinisk beslutningsstøtteverktøy. Dispensasjonsadgangen omfatter utvikling, inkludert trening av systemet, og videre bruk av treningsdataene i systemet etter at det er satt i drift. Dispensasjonsadgangen er i utgangspunktet tidsbegrenset, men kan fornyes og endres etter hvert som verktøyet tas i bruk og en vinner erfaring med systemet.

Fordi regelverket på dette området kan oppleves som komplisert, er det etablert en tverretattlig veiledning for kunstig intelligens i helsesektoren. Denne veiledningen består av to hovedelementer, hvorav det ene er en nettbasert informasjonsside og det andre er søknadsbasert veiledningstjeneste én til én. Veiledningstjenesten har store likhetstrekk med Datatilsynets regulatoriske sandkasse.

Informasjonssiden på nett inneholder en oversikt over regelverk og veiledningsmateriale, herunder regelverk for tilgang til opplysninger, medisinsk utstyr, personvern og informasjonssikkerhet, samt prosess og hjelp til å løse juridiske problemstillinger.

Når det gjelder tverretattlig én-til-én-veiledning, kan alle virksomheter/prosjekter/miljøer søke om å delta og få veiledning etter flere regelverk i ett og samme møte. Det er

Helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Helsetilsynet som deltar med jurister som kan veilede på disse møtene. Etter avtale kan også andre inviteres inn. Hensikten med disse møtene er å bidra til at prosjekter/miljøer får god kjennskap til regelverkene og at de kan få avklaringer på flere regelverk samtidig. I tillegg får man en harmonisert tolkning av regelverkene. I tillegg får Helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Helsetilsynet løpende signaler om hvor regelverket er uklart, hvilke tema de bør utarbeide skriftlig veiledning om og hvordan de forskjellige regelverkene spiller sammen. Veiledningstjenesten har god dialog med Datatilsynets sandkasse for kunstig intelligens.

Helse- og omsorgsdepartementet er også i ferd med å etablere en veiledningstjeneste for helseteknologi, som del av Helseteknologiordningen. Den nasjonale veiledningstjenesten for helseteknologi har som mål å bidra til at norske leverandører kan få vist seg enklere frem for det europeiske markedet, som vi må forvente at vokser frem gitt at fellesreglene for det europeiske helsedataområdet (EHDS) blir vedtatt og innført.

4. Stortinget ber regjeringen etablere arenaer der næringslivet selv får anledning til å komme med råd og anbefalinger om å utnytte data internt i industrier og dele på tvers av dem.

Næringslivet kan i dag komme med råd og anbefalinger om hvilke data som bør bli prioritert for datadeling, blant annet gjennom Digital Norway og direkte til Digitaliseringsdirektoratet. Som en del av oppfølgingen av rapporten fra ekspertgruppen om deling av industridata fra 2021 har Norway fått i oppdrag å etablere informasjonsarenaer for ulike bransjer der deling av data i verdikjeder kan drøftes.

I 2022 utviklet Digitaliseringsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå en metode for å måle effekt i næringslivet av deling av offentlige data. Metoden er utformet slik at den også kan avdekke hvilken type data det er bruk for i næringslivet, og hvilke eventuelle hindringer som finnes for å få tak i disse.

Datajegeren er en tjeneste for å hjelpe virksomheter å finne og få tak i data. Gjennom Datajegeren får Digitaliseringsdirektoratet innsikt i behov og hindringer for å få mer verdier ut av data.

En annen kilde til råd og anbefalinger på dette området er arbeidet i regi av regjeringens forenklingsprosjekt. Dette prosjektet er organisert av Nærings- og fiskeridepartementet, og har i flere år jobbet for å redusere de administrative kostnadene knyttet til rapportering og kommunikasjon med det offentlige for næringslivet. Som en del av dette prosjektet er det tatt initiativ til en rekke samfunnsøkonomisk innbringende samarbeider i ulike næringssektorer. Disse samarbeidene blir omtalt som offentlig-privat sektorutvikling (OPS).

OPS skal øke konkurransekraften i den enkelte næring og modernisere den offentlige forvaltningens digitale kommunikasjon med næringene. Samarbeidet skal i størst mulig grad være styrt av næringslivet selv. OPS-initiativene har rettet oppmerksomhet mot verdien av å dele data i og med næringslivet, og å se verdikjeder som omfatter både næringsaktører og

forvaltningen som en uavbrutt kjede. Prinsippet om viderebruk av data og at data kun skal samles inn en gang («once only») har vært førende for arbeidet.

Næringsministeren har etablert et årlig møteforum med deltagelse fra næringslivsorganisasjonene, hvor hovedformålet er å få konkrete innspill som kan bidra til å nå forenklingsmålet. Digitalisering og datadeling er en viktig del av dette.

5. Stortinget ber regjeringen vurdere hvor egnet EUs Artificial Intelligence Act er for å ivareta norske interesser, hvilke utfordringer som vil møtes ved implementeringen av forordningen dersom den anses EØS-relevant, og hvordan Norge raskest mulig kan innføre forordningen når den er vedtatt.

EU har nylig oppnådd politisk enighet om KI-forordningen. Arbeidsgruppen som har sett på hvordan KI-forordningen kan implementeres i Norge (se svar på spørsmål 1) har vurdert at KI-forordningen er EØS-relevant og at Norge bør innføre regelverket parallelt med EU. Mitt departement arbeider nå med å forberede slik innføring.

6. Stortinget ber regjeringen jobbe tett med EU slik at Norges interesser ivaretas best mulig i utformingen av standardisering for høyrisikosystemer med kunstig intelligens etter definisjonen til EU.

Se svar på spørsmål 2 og 5.

7. Stortinget ber regjeringen fremlegge en strategi for å sikre at Norge får mest mulig igjen for deltakelsen i Digital Europe, og opprette en medfinansieringsordning for norsk deltakelse i programmet.

Mitt departementet er i gang med å utarbeide en strategi for hvordan Norges skal nyttiggjøre seg deltakelse i DIGITAL-programmet. Arbeidet forventes ferdigstilt i løpet av våren 2024.

Det er gjennom nysalderingen sikret midler til medfinansiering av våre to digitale innovasjonsnav – også kalt EDIH-er. Dette er et svært viktig tiltak under DIGITAL-programmet. De to innovasjonsnavene retter seg inn mot bruk av kunstig intelligens og havrelaterte næringer, og er satt sammen av solide fagmiljøer innenfor sine felt.

Innovasjonsnavene skal hjelpe virksomheter over hele landet med å øke sin digitale kompetanse, teste ut nye løsninger og finne finansiering til videre utvikling gjennom EU-programmet DIGITAL. Pengene som regjeringen setter av, styrker dermed Norges digitale konkurransekraft og forutsetninger for grønn omstilling. Jeg er klar over behovet for medfinansiering til andre prosjekter under DIGITAL-programmet og jobber videre med å tilrettelegge rammevilkår for deltakelse for norske aktører.

8. Stortinget ber regjeringen utarbeide en NOU om konsekvensene generativ kunstig intelligens har for kunst-, kultur- og mediefeltet, og mulige tiltak i møte med konsekvensene.

Regjeringen har forståelse for at generativ kunstig intelligens skaper uro blant kunstnere, kulturarbeidere og blant ansatte i mediene. Generativ KI kan blant annet få konsekvenser for

arbeidsvilkår, for tilliten til medier og myndigheter og til kvaliteten på det digitale ytringsrommet. Også en rekke andre samfunnsområder kan stå foran store endringer som følge av introduksjonen av generativ kunstig intelligens. Utviklingen skjer raskt, og behovet for kunnskap er stort.

Det pågår fortløpende kunnskapsinnhenting om konsekvensene av generativ kunstig intelligens og hvordan samfunnet bør møte dem.

- En interdepartemental arbeidsgruppe (se svar på spørsmål 1) har på oppdrag fra regjeringen vurdert behovet for norsk regulering utover det som følger av EUs forslag til ny KI-forordning. Norsk lovgivning er i all hovedsak teknologinøytral og gjelder enten KI-systemer har vært involvert eller ikke. På opphavsrettens område vil det trolig løpende kunne oppstå problemstillinger etter hvert som teknologien utvikler seg, og her kan det bli behov for rettslige avklaringer.
- Kultur- og likestillingsdepartementet har nylig sendt EUs digitalmarkedsdirektiv på høring. Direktivet inneholder to artikler om tekst- og datautvinning som kan få betydning for adgangen til å trene KI-systemer på opphavsrettslig beskyttet materiale. Høringsfristen er 15. mars.
- Kunstnermeldingen *Meld. St. 22 (2022–2023) Kunstnarkår* ble fremlagt 9. juni 2023, og Stortinget avholdt høring om meldingen i desember 2023.
- Kultur- og likestillingsdepartementet har bedt Nasjonalbiblioteket om å sette i gang et forskningsprosjekt for å undersøke verdien av rettighetsbelagt materiale i trening av norske generative språkmodeller. Relevante norske forskningsmiljøer skal inviteres til å delta og forfatterne og forleggenes organisasjoner inviteres til å følge prosjektet. Etter at resultatene fra forskningsprosjektet foreligger, vil Nasjonalbiblioteket vurdere grunnlaget for en eventuell kompensasjonsordning for norske rettighetshavere, og eventuelt utarbeide forslag til en slik ordning.

Kultur- og likestillingsdepartementet har dialog og møter med interesseorganisasjoner, rettighetsorganisasjoner, arbeidstakerforeninger og enkeltaktører på departementets ulike ansvarsområder for å innhente kunnskap og vurdere behov for tiltak. Dette arbeidet vil fortsette. Det er videre naturlig at Kultur- og likestillingsdepartementets underliggende etater og virksomheter følger utviklingen og fortløpende vurderer om det er behov for å sette inn tiltak.

Jeg vil også trekke fram at regjeringen øker forskningsinnsatsen på kunstig intelligens og digitale teknologier med minst en milliard kroner de neste fem årene. Et av de tre hovedsporene i denne forskningsinnsatsen er forskning om konsekvenser av kunstig intelligens og annen digital teknologi for samfunnet. Sentrale temaer vil være demokrati, tillit, etikk, økonomi, rettssikkerhet, lovreguleringer, personvern, undervisning og læring, kunst og kultur.

I lys av at utviklingen av generativ kunstig intelligens går svært raskt, er Kultur- og likestillingsdepartementets vurdering at ansvaret for kunnskapsinnhenting, konsekvensvurdering og vurdering av mulige behov for tiltak inntil videre best ivaretas av departementene og de øvrige institusjonene som er nevnt.

9. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom tilsynsorganer i møte med kunstig intelligens.

I dag følger ansvaret for tilsyn med kunstig intelligens dagens forvaltningsstruktur og sektoransvar. For eksempel fører Datatilsynet tilsyn med bruk av personopplysninger ved bruk av kunstig intelligens, og har utviklet en egen metode for tilsyn med algoritmer etter personopplysningsloven.

I KI-forordningen er det oppstilt krav til nasjonal forvaltningsstruktur for håndheving av rettsakten. Det legges opp til en forvaltningsstruktur der to funksjoner skal dekkes: akkrediteringsmyndighet og tilsyns- og overvåkingsmyndighet(er). Det ser nå ut til å være politisk enighet i EU om en struktur hvor det skal utpekes eller opprettes én nasjonal KI-tilsynsmyndighet, men hvor deler av tilsynsfunksjonen skal legges til sektormyndighetene. Det nasjonale KI-tilsynet skal ha det overordnede ansvaret for å koordinere, håndheve og implementere KI-forordningen.

I forbindelse med innlemming av rettsakten i norsk lov, er det identifisert behov for en utredning av ny nasjonal forvaltningsstruktur for håndheving av forordningen. Jeg har satt i gang arbeid med en slik utredning, og dette skal etter planen være ferdig til sommeren 2024.

10. Stortinget ber regjeringen opprette et råd for kunstig intelligens som skal være et rådgivende og frittstående organ for å følge med på utviklingen av kunstig intelligens, gi råd i prinsipielle spørsmål rundt teknologien og veilede om ansvarlig bruk av den.

I Norge har vi gode miljøer som utfører disse oppgavene allerede. Både Medietilsynet, Forbrukerrådet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Datatilsynet, følger utviklingen innen kunstig intelligens og gir råd på sine områder. I tillegg finansierer det offentlige uavhengige organer som Teknologirådet, som har som mandat å vurdere konsekvenser av ny teknologi for samfunnet. Jeg er usikker på om vi vil få bedre løsninger på disse utfordringene gjennom å opprette enda flere organer.

11. Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for bruk av kunstig intelligens i skolen, som sikrer læringsgevinster, konstruktiv og kritisk bruk av teknologien og et tydelig skille mellom når kunstig intelligens kan og ikke kan brukes i undervisningen.

Alle som vokser opp i dag, vil på en eller annen måte møte kunstig intelligens (KI) i arbeidslivet og samfunnet. Derfor er det viktig at elevene utvikler god digital dømmekraft og blir kjent med nye teknologier. KI gir mange nye muligheter, men utfordrer også

skolehverdagen på flere måter, blant annet med usikkerhet rundt rettferdig vurdering og elevenes digitale sikkerhet og personvern.

Løsninger med generativ KI, som ChatGPT, kan brukes konstruktivt og kreativt av elevene i opplæringen, men de kan også brukes til å unngå nødvendig læringsinnsats. Misbruk av disse verktøyene kan skjule faglige utfordringer slik at eleven ikke får nødvendig hjelp. Det kan være tidkrevende for lærerne å håndtere mistenkt juks, eller å tilpasse vurderingsformene til en ny arbeidshverdag med KI. Per i dag finnes det ikke noen gode teknologiske løsninger som med sikkerhet kan avsløre om elevene har brukt generativ KI til å besvare oppgaver.

Som for andre digitale læremidler, reguleres bruk av KI i skolen i dag gjennom et omfattende sett av lover og forskrifter. Fordi KI kan brukes på svært mange måter, blir det likevel vanskelig å gi enhetlige svar på spørsmål om ytterligere regulering eller retningslinjer for KI i skolen.

Det viktigste tiltaket for *regulering* vil være god og rask implementering av EUs KI-forordning i Norge. De krav som forordningen stiller til KI-systemer og KI-produkter vil gjelde for mange av de KI-verktøyene som tas i bruk i utdanningen. EU-forordningen vil regulere krav til KI-produktene/systemene, men vil ikke regulere når produktene kan tas i bruk av skolen. Utover KI-forordningen har ikke Kunnskapsdepartementet identifisert behov for særskilt rettslig regulering av KI innenfor utdanningssektoren på det nåværende tidspunkt.

Kunnskapsdepartementet følger løpende med på utviklingen og vil ta grep der det er nødvendig. I tillegg arbeides det med å vurdere forslagene fra ekspertgruppen for digital læringsanalyse, *NOU 2023: 19 Læring, hvor ble det av deg i alt mylderet? Bruk av elev- og studentdata for å fremme læring*.

Nasjonalt og internasjonalt er det få systematiske erfaringer med å ta i bruk KI i skolen. Dette gjør at det er få holdepunkter per i dag for å utforme klare kunnskapsbaserte retningslinjer, også innenfor enkelte tema. Det viktigste virkemiddelet for å styrke skoleeiers og lærerens vurderinger av KI for bruk i undervisningen vil derfor være pedagogisk veiledning og veiledning om personvernregelverket. Veiledning er også er det virkemiddelet som raskest vil ha effekt.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Utdanningsdirektoratet utviklet en webinar- og kompetansepakke om KI rettet mot skoler og lærere. Kompetansepakken er utviklet som en støtte til arbeidet med å forstå og vurdere bruk av tjenester basert på kunstig intelligens i skolen. Innholdet i pakken vil bli videreutviklet og oppdatert jevnlig. Kompetansepakken tar for seg hva kunstig intelligens er og hvordan tjenester og verktøy basert på KI fungerer. I pakken er det spesielt fokus på generativ KI som maskinlæring og språkmodeller. Pakken trekker også frem utfordringer med denne teknologien, spesielt rundt vurdering, kildekritikk, personvern og informasjonssikkerhet. Kompetansepakken legger opp til drøftingsoppgaver og aktiviteter som skal bidra til refleksjoner i profesjonsfelleskapene rundt utfordringer og muligheter KI vil gi i læringsarbeidet. Pakken har også støtte til skoleledere og -iere om

vurdering av tjenester som benytter kunstig intelligens, med tanke på personvern og informasjonssikkerhet.

12. Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelig bredde- og spisskompetanse innenfor digitale teknologier som kunstig intelligens i møte med kommende kompetansebehov.

De overordnede målene for dimensjonering av høyere utdanning er å møte studentenes etterspørsel etter utdanning og å sørge for å møte arbeidslivets behov for kvalifisert arbeidskraft. Universitetene og høyskolene er rammefinansierte og har ansvar for å dimensjonere studietilbudene sine i tråd med søkerens ønsker og arbeidslivets behov. I *Meld. St. 14 (2022–2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge* viser regjeringen til behov for kapasitetsvekst i IT-utdanninger hos universiteter og høyskoler både innenfor grunn- og videreutdanninger. Regjeringen forventer at universiteter og høyskoler prioriterer flere studieplasser blant annet innenfor IT i sin dimensjonering av studietilbudene. Regjeringen forventer videre at universiteter og høyskoler gjør løpende vurderinger av framtidige kompetansebehov, både nasjonalt og regionalt, og vurderer tiltak for en mer fleksibel og dynamisk utnyttning av studiekapasiteten.

For hovedopptaket til høyere utdanning i 2023 var det 5625 søkere som fikk tilbud om studieplass innen utdanningsområdet IKT-studier. Det utgjør en økning på 4,9% fra 2022. Det er verdt å merke seg at antall studieplasser innen IKT-fag på langt nær er dekkende for all IT-utdanning vi har. Det er også mange studier innenfor andre studieområder som gir IT-kompetanse. Særlig innen ingeniørfag og andre teknologiske studier vil mange av kandidatene ha IKT-kompetanse.

I statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget midler til 100 nye studieplasser i IKT. I revidert nasjonalbudsjett for 2020 ble det som del av Utdanningsløftet 2020 bevilget midler til 4000 studieplasser, herunder om lag 1 500 studieplasser i matematisk-naturvitenskapelige fag med vekt på informatikk og teknologiske fag med vekt på IKT. Disse studieplassene var midlertidige og knyttet til situasjonen i arbeidsmarkedet med høy arbeidsledighet og behov for omstilling. Det ble lagt til grunn at etter hvert som konjunktursituasjonen normaliseres, ville også den samlede studiekapasiteten i sektoren bringes tilbake til det normale. I 2023 ble det begynt en utfasing av disse studieplassmidlene. Kunnskapsdepartementet har overfor institusjonene understreket at dette ikke nødvendigvis innebærer å redusere aktiviteten ved de utdanningene som fikk utvidet kapasitet gjennom tildelingene for 2020–2022. Departementet har videre lagt til grunn at kapasiteten opprettholdes i utdanninger med vedvarende høy etterspørsel i arbeidsmarkedet, og at kapasiteten særskilt opprettholdes i utdanninger innenfor helse- og sosialfag og teknologifag.

13. Stortinget ber regjeringen styrke etter- og videreutdanningen og mulighetene for kompetanseheving innenfor utvikling og bruk av kunstig intelligens.

I årene som kommer vil knapphet på både kompetanse og arbeidskraft være en av de viktigste flaskehalsene for å løse våre største samfunnsutfordringer. For å møte denne

utfordringen er det helt avgjørende at arbeidstakere kan lære og få oppdatert kunnskap gjennom hele arbeidslivet. Livslang læring må skje i et samspill mellom arbeidsgivere, arbeidstakere, universitet, høyskoler og fagskoler. Regjeringen har derfor nedsatt et partssammensatt utvalg for en kompetansereform for arbeidslivet som skal utrede hvordan vi kan få mer læring i arbeidslivet.

Gjennom treparts bransjeprogram for kompetanseutvikling får ansatte i utvalgte bransjer mulighet til å delta i fleksibel etter- og videreutdanning tilpasset sin arbeidshverdag. Fleksibel kompetanseheving er et viktig tiltak for å imøtekomme fremtidens kompetansebehov. I 2023 har Kunnskapsdepartementet opprettet to nye bransjeprogram – ett for Informasjonssikkerhet og IKT, og ett for finansnæringen. I bransjeprogram er det partene selv som definerer kompetansebehovet – slik er vi sikret at kompetansehevingen blir i tråd med det arbeidslivet faktisk trenger.

Vi vet at flere må lære hele livet. Når en bransje ser at det er behov for mer omfattende kompetanseutvikling, kan partene og relevante aktører også vurdere om de kan samarbeide med for eksempel en fagskole. Høyere yrkesfaglig utdanning skal gi kompetanse som kan tas i bruk for å løse oppgaver i arbeidslivet. Her satser regjeringen med nye studieplasser.

Det er knyttet usikkerhet til hvordan de nye teknologiene og digitaliseringen vil påvirke fremtidens arbeidsliv. Forsknings- og høyere utdanningsministeren har derfor besluttet at tema for Kompetansebehovsutvalgets neste rapport skal være *De nye teknologienes betydning for fremtidige kompetansebehov*.

Utdanningsdirektoratet har laget en kompetansepakke om kunstig intelligens i skolen som skal støtte lærere, skoleledere og skoleeiere i en tidlig fase. Den skal bidra til å øke deres forståelse for denne teknologien og legge grunnlaget for refleksjoner i profesjonsfelleskapene rundt utfordringer og muligheter denne teknologien vil gi i læringsarbeidet. Innholdet videreutvikles og oppdateres kontinuerlig.

14. Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å styrke kompetanseverifiseringen for realkompetanse og mikrosertifisering.

I videregående opplæring for voksne og opplæring på nivået under innføres en ny hovedmodell for opplæring fra august 2024. Innføring av modulisert opplæring vil gi langt større muligheter til å gi opplæring som er fleksibel både med hensyn på innhold og omfang. Sammen med nye og utvidede rettigheter i opplæringsloven for voksne, vil dette gjøre at mange flere grupper enn i dag vil få en mulighet til å fullføre videregående opplæring. Retten til å fullføre videregående utdanning og retten til å ta et nytt fagbrev for de som har studiekompetanse eller en fagkompetanse fra tidligere, vil også gjøre at mange flere grupper enn i dag vil ha rett til opplæring som voksne. For å fullt ut kunne ta fleksibiliteten i denne nye modellen i bruk, er et godt system for realkompetansevurdering en forutsetning.

Realkompetansevurdering er en rettighet for voksne både i videregående og på nivået under. Voksne skal få opplæring som tar utgangspunkt i det de kan fra tidligere, og få akkurat det de

trenger for å oppnå ønsket sluttkompetanse. Voksne mennesker skal ikke måtte lære om igjen noe de kan fra tidligere. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) har derfor fått i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å kartlegge bruken av realkompetanse i dagens opplæring for voksne, og vurdere og anbefale ulike tiltak for at dette systemet både skal bli bedre og enklere enn i dag. Direktoratets anbefalinger kommer ved årsskiftet 2023/2024, og oppdraget blir videreført i 2024. Kunnskapsdepartementet tar sikte på å kunne innføre de første tiltakene til implementering av ny hovedmodell i opplæring for voksne fra august 2024.

Mer om realkompetansevurdering

Realkompetansevurdering er viktig for å tilrettelegge for livslang læring, og det er bestemmelser om realkompetansevurdering i all lovgivning på utdanningsområdet. EUs rådsrekommendasjon om godkjenning av realkompetanse (2012/C 398/01) er også innlemmet i EØS-avtalen. Gjennom rekommendasjonen har landene forpliktet seg til at utdanninger helt eller delvis skal kunne godkjennes på grunnlag av realkompetanse. I EU er det utarbeidet en veiledning for arbeidet med realkompetansevurdering, og Norge har deltatt aktivt i arbeidet med 2023-revisjonen av denne veiledningen.

Retten til å søke opptak til høyere yrkesfaglig utdanning på grunnlag av realkompetanse er nedfelt i lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) § 16. Styret ved fagskolene skal selv gi utfyllende forskrift om opptak til den enkelte fagskolen, med krav til formell utdanning eller tilsvarende realkompetanse. I fagskoleforskriften kapittel 2 utdypes retten til realkompetanse som grunnlag for opptak. Realkompetansevurdering kan føre til opptak til fagskoleutdanning eller fritak fra deler av en fagskoleutdanning.

Muligheten for realkompetansevurdering i høyere utdanning ble innført ved en lovendring som trådte i kraft 1. januar 2001, jf. *Ot.prp. nr. 58 (1999–2000)*. Realkompetansevurdering kan foretas i forbindelse med både opptak til høyere utdanning og godkjenning som del av høyere utdanning.

For at en institusjon skal kunne innvilge en søknad om godkjenning av realkompetanse, må den vurdere søkerens realkompetanse som likeverdig med læringsutbyttet som er fastsatt for utdanningen, faget eller emnet som vedkommende søker om å få godkjent (deler av). Bestemmelsene om godkjenning, inkludert realkompetansevurdering, i universitets- og høyskoleloven har blitt gjennomgått flere ganger de siste årene – i forskrift om godkjenning og i lovarbeid, *Prop. 111 L (2020–2021)*, punkt 2.5, og *Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler*, punkt 13.4, som nå er til behandling i Stortinget. I begge de ovennevnte lovproposisjonene er det presisert at institusjonene har plikt til å vurdere slike søknader, ettersom beslutningene er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

I regjeringens utvalg for en kompetansereform for arbeidslivet, er ett av punktene utvalget skal utrede nærmere «Hvordan kan det videreutvikles modeller for realkompetansevurdering og verdsetting av kompetanse utviklet i arbeidslivet? Utvalget bør se på fordeler og ulemper ved dagens ordninger med realkompetansevurdering.»

Etter Stortingets behandling av forslaget til ny universitets- og høyskolelov vil Kunnskapsdepartementet utarbeide forskrifter til den nye loven, herunder utfyllende bestemmelser om godkjenning av realkompetanse.

Mikrosertifisering/mikro kvalifikasjoner

I dag finnes det ingen offisiell ordning med mikro/minisertifisering eller minikvalifikasjoner i Norge. Kunnskapsdepartementet utarbeidet et posisjonsnotat om slike minikvalifikasjoner i 2021, i forbindelse med EUs kommunikasjon om Det europeiske utdanningsområdet. Departementet uttrykker i notatet støtte til at minikvalifikasjoner bidrar til et fleksibelt utdanningssystem. I tillegg nedfeller departementet noen prinsipper det er viktig å følge i det videre arbeidet med dette, både nasjonalt og internasjonalt. Prinsippene er at minikvalifikasjoner må kvalitetssikres, at de må være kompatible med resten av utdanningssystemet, og at etablerte europeiske verktøy må benyttes i utviklingen av minikvalifikasjoner.

Kunnskapsdepartementet understreker at minikvalifikasjoner er i tråd med norsk politikk, slik det fremgår av blant annet *Meld.St. 14 (2019–2020) Kompetansereform - Lære hele livet og Strategi for desentralisert og fleksibel utdanning ved fagskoler, høyskoler og universiteter* (2021).

15. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ringvirkningsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri.

Digitalisering står sentralt i norsk bærekrafts- og energiomstillingspolitikk. For regjeringen er det viktig å sikre en robust nasjonal infrastruktur med rask og trygg lagring av nasjonale data og digitale tjenester. Databaserte løsninger kan bidra til industriutvikling, innovasjon og til å kutte utslipp, men løsningene er avhengig av datasenterkapasitet. Det er riktig som det påpekes i representantforslaget, at det vil kreve kraft/energi å legge til rette for en ønsket utvikling innenfor KI og andre databaserte løsninger.

Det vil være nyttig med bredere helhetlig forståelse av hvilken betydning datasentre og kunstig intelligens har på det samlede miljøregnskapet. Som et ledd i dette deltar Kommunal- og distrikts departementet i et flerårig forskningsprosjekt i regi av NTNU. Prosjektet startet høsten 2023 og skal studere datasentre i lys av både global bærekraft, norsk omstillingspolitikk, og ringvirkninger for norske lokalsamfunn. En mer rettet ringvirkningsanalyse for datasenterindustrien og dens effekter på verdiskaping, bærekraft og grønn omstilling i tradisjonell industri som representantene ber om, vil også kunne være et verdifullt bidrag til kunnskapsgrunnlaget knyttet til datasentre og potensialet knyttet til KI. Det vil imidlertid være et svært komplekst og omfattende arbeid å beregne de samlede samfunnsmessige effektene av datasentre på lang sikt. Det er samtidig usikkert hvor konkrete svar det er mulig å hente ut av en slik analyse. Regjeringen vil derfor vurdere om og på hvilken måte et slikt arbeid potensielt bør innrettes.

Jeg viser for øvrig til at det i 2020 ble utarbeidet en ringvirkningsanalyse av gjennomførte og potensielle datasenteretableringer i Norge. Denne analysen hadde fokus på kortsiktige og direkte virkninger av slike etableringer, med hensyn til sysselsetting og verdiskaping.

16. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et nordisk toppmøte om kunstig intelligens.

Nordisk samarbeid innen digitalisering og kunstig intelligens er viktig, og dette er et tema som ofte står på dagsorden i ulike ministerråd. I den sammenheng vil jeg påpeke at det allerede har allerede vært avholdt et statsministermøte om kunstig intelligens i Oslo, i forbindelse med Nordisk råds 75. sesjon. I møtet ble de nordiske statsministrene enige om å sette i gang arbeid for å undersøke hvordan kunstig intelligens kan påvirke demokratiet.

17. Stortinget ber regjeringen løfte samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens i Nordisk ministerråd.

Nordisk ministerråd har satt i gang et arbeid med å revidere Den nordiske språkdeklarasjonen. Den reviderte deklarasjonen skal etter planen foreligge i 2024. Norge har både i denne sammenhengen og i arbeidet med nytt kulturpolitisk samarbeidsprogram for Nordisk ministerråd for perioden 2025-2030 understreket betydningen av et godt samarbeid om språk på nordisk nivå, og særlig sett i sammenheng med språk som felles samfunnsinfrastruktur også i Norden. Et eventuelt samarbeid om nordiskspråklige modeller for generativ kunstig intelligens vil kunne løftes i forbindelse med oppfølgingen av Språkdeklarasjonen og det nye kulturpolitiske samarbeidsprogrammet.

18. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som forbyr samarbeid med utenlandsk etterretning i påvirkningsoperasjoner.

Utfordringene med påvirkningsoperasjoner fra autoritære stater har fått økt oppmerksomhet de siste årene. Slike påvirkningsoperasjoner kan utgjøre en betydelig trussel mot nasjonal sikkerhet og andre grunnleggende interesser i liberale demokratier. Regjeringen er enig i at det er behov for et sterkere strafferettslig vern mot samfunnsskadelige påvirkningsoperasjoner som skjer på vegne av fremmed etterretning.

I forbindelse med justiskomiteens behandling av representantforslag 4 i *dokument 8:51 S (2022–2023) om styrking av rikets sikkerhet og kontraetterretning*, mottok departementet flere kritiske høringsinnspill til Solberg-regjeringens lovforslag, som var rettet mot rettsstridig samarbeid med fremmed etterretningstjeneste om å utøve påvirkningsvirksomhet. Kritikken ble i stor grad begrunnet i forslagetets konsekvenser for retten til personvern og ytringsfrihet. Flere mente at de foreslåtte straffebudene var for vage og vidtrekkende og at dette – kombinert med en vid adgang til å bruke skjulte tvangsmidler etter straffeprosessloven og politiloven – kunne ha en nedkjølende effekt på ytringsfriheten. I lys av innvendingene, mener Justis- og beredskapsdepartementet at det er behov for å stramme inn vilkårene i forslaget, slik at lovforslaget får et klarere og mer avgrenset virkeområde. Utarbeidelse av et revidert lovforslag er høyt prioritert, og regjeringen tar sikte på så snart som mulig å komme tilbake til Stortinget med et lovforslag som vil ramme straffverdige tilfeller av samarbeid med fremmed etterretning om påvirkningsvirksomhet.

19. Stortinget ber regjeringen sikre at sikkerhetsmyndigheter tilgjengeliggjør cybersikkerhetsopplæring til små og mellomstore virksomheter.

Regjeringen har lagt frem en melding til Stortinget om nasjonal kontroll og digital motstandskraft (jf. *Meld. St. (2022–2023)* og *Innst. 247 S (2022–2023)*). Meldingen vektlegger økt bruk av regulering og nasjonalt eierskap og kontroll som sentrale virkemidler. Regjeringen har blant annet fremmet et lovforslag om digital sikkerhet som nylig er vedtatt av Stortinget.

For å bidra til økt samordning og tilgjengeliggjøring av råd og veiledning skal det etableres en nasjonal portal for digital sikkerhet, samt et støtteverktøy til alle norske virksomheter. Målsetningen er at myndighetene skal være mest mulig samordnet og godt koordinert med entydige råd og anbefalinger, og ikke minst gjøre det enklere for sluttbrukeren.

Det er viktig at norske virksomheter er sikkerhetsbevisste; at man forstår hvilke trusler man er utsatt for, hvilke verdier man har og hvor man er sårbar. Det forebyggende arbeidet bør vies stor oppmerksomhet og NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet er i den sammenheng et godt utgangspunkt.

Fra årsskiftet vil Norsk senter for informasjonssikring, NorSIS på Gjøvik, bli en del av NSM. NorSIS arbeider for en trygg digital hverdag, med særlig fokus på allmennheten og små og mellomstore virksomheter. Det vil styrke NorSIS å bli en del av NSM, som er det nasjonale fagmiljøet for digital sikkerhet. Overdragelsen vil også styrke NSM ved å knytte målgruppene tettere til det nasjonale cybersikkerhetssenteret.

Sikkerhetsopplæring av egne ansatte er en avgjørende faktor. Nasjonal sikkerhetsmåned er et viktig tiltak for å øke bevisstheten og har de siste 13 årene blitt koordinert av NorSIS på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet. Som del av sikkerhetsmånedens tilbyr NorSIS opplæringspakker til virksomheter. Også NSM og Digidir tilbyr sikkerhetsopplæring til norske virksomheter.

Jeg vil også vise til øvingsportalen ovelse.no, et gratistilbud til alle virksomheter. Portalen tilbyr ulike scenarioer/diskusjonsøvelser med sikte på å gjøre norske virksomheter i bedre stand til å forebygge og håndtere uønskede digitale hendelser.

20. Stortinget ber regjeringen utrede felleskommunale innkjøpsordninger for avanserte digitale teknologier som kunstig intelligens, etter modell av Danmarks KOMBIT.

Kommuner og fylkeskommuner har stor frihet til å samarbeide. Samarbeidet skjer i all hovedsak frivillig. Norske kommuner har i stor grad valgt å samarbeide om innkjøp. Ifølge en rapport fra Oslo Economics om innkjøpssamarbeid i kommunesektoren deltar ca. 70 prosent av landets kommuner i til sammen 36 formaliserte, helhetlige innkjøpssamarbeid. Innkjøpssamarbeidet i kommunal sektor bidrar til bedre behovsdekning, reduserte

transaksjonskostnader, bedre kontraktsbetingelser og kontraktsoppfølging. Samarbeidene gir særlig små kommuner tilgang til en kompetanse som kunne vært uforholdsmessig dyr å skaffe på egenhånd.

KOMBIT AS er en dansk IT prosjektorganisasjon som er heleid av KL (Kommunernes landsforening). Formålet til KOMBIT er å samle IT-kompetansen, skape større innkjøpskraft hos kommunene, hindre monopolpriser og fremme konkurransen på det kommunale IT-markedet. Det er kommunene som selv må vurdere om de skal etablere innkjøpsordninger etter modell av Danmarks KOMBIT.

Statens innkjøpssenter i DFØ har fremforhandlet flere felles rammeavtaler for statlige virksomheter. For eksempel finnes fellesavtaler for audiovisuelt utstyr, ombruk og gjenvinning av IKT-utstyr og PC-utstyr. I regi av DFØ er det også etablert en markeds plass for kjøp av skytjenester. Markeds plassen skal inngå flere parallelle rammeavtaler for skybaserte infrastruktur- og plattformtjenester. Intensjonen er at rammeavtalene vil gi enklere, sikrere og riktigere bruk av skybaserte infrastruktur- og plattformtjenester i offentlig sektor.

Rammeavtalene fra både Statens innkjøpssenter og markeds plassen vil kunne brukes til å kjøpe inn avanserte teknologier. Det kan bli aktuelt å åpne opp for at kommuner og fylkeskommuner på frivillig basis skal få slutte seg til Statens innkjøpssenters fellesavtaler og markeds plassen for skytjenester. Et slikt felles innkjøpsregime på tvers av forvaltningsnivåene vil minne om SKI (Statens og Kommunernes Indkøbs service), som er den nasjonale samarbeidsinstitusjonen for statlig, regionalt og kommunalt innkjøp i Danmark.

Reglementet for merverdiavgift har vært et hinder for å utvikle et slikt samarbeid mellom statlig og kommunal sektor. DFØ har hatt en dialog med Skatteetaten om unntaket i merverdiavgiftsloven for tjenester innen staten får anvendelse i et tilfelle hvor markeds plassen for skytjenester åpnes for kommuner og fylkeskommuner. Utfallet av dialogen vil kunne få betydning for muligheten til å etablere en ordning med et samarbeid mellom stat og kommune om effektive innkjøpsløsninger.

Regjeringen ser det ikke som hensiktsmessig å starte nye utredningsarbeider utover dette.

Med hilsen

Karianne Oldernes Tung